

Kiem Kracht

ZAADgoed

“Veredelen gaat over:
hoe wil een plant
er uitzien?”

GAOS is het biodynamische akkerbouw- en veebedrijf van de familie Jeuken in Swifterbant. Op hun 46 hectare telen ze 22 gewassen voor onder andere Odin en Hofweb en vermeerderen ze groente- en bloemenzaad. Daarnaast veredelen ze rodekool en lupine met steun van Stichting Zaadgoed. De zaadvaste uienrassen Bajosta en Robelja - subtiel vernoemd naar de makers - hebben Jos Jeuken en Ellen Krul twintig jaar geleden ontwikkeld en houden ze momenteel nog in stand.

In 1966 verruilden de ouders van Jos Jeuken hun boerderij in Limburg voor de rijke zeekleigrond in de Flevopolder. “We waren hier de eerste pachters”, vertelt Jos. “Aan het eind van zijn loopbaan ging mijn vader steeds meer richting biologisch, maar hij wilde niet meer het voortouw in die switch nemen. Toen Ellen en ik het bedrijf in 1986 overnamen, heeft hij nog vijf jaar meegewerkt en ons ondersteund bij de omschakeling. Sinds 1988 zijn we gecertificeerd biodynamisch.” Inmiddels zijn Jos en Ellen zelf zestigers. Hoewel zij nog de basis van het bedrijf vormen, groeien hun zoon Joep en dochter Jans er geleidelijk in: “Een aantal dagen per week werken en beslissen ze mee.”

Bajosta en Robelja

Toen Jos en Ellen de omslag naar een biodynamische bedrijfsvoering maakten, wilden ze bloeiende gewassen hebben. “Bloemen zijn een belangrijk element voor de insectenwereld”, zegt Jos. “Die gaven we een structurele plek binnen ons bedrijf met de teelt van blauw maanzaad en karwij. Niet veel later hebben we ook zaadvermeerdering opgepakt. Voor Bingenheimer Saatgut vermeerderen we het zaad van radijs, spinazie, calendula, cosmea en tuinbonen.” Halverwege de jaren 1990 werd Jos door het Louis Bolk Instituut gevraagd om een zaadvast uienras te veredelen: “Een smaakvol en goed bewaarbaar uienras. Daar zijn de uienrassen Bajosta en Robelja uit voortgekomen. Met deze uienrassen zijn we nog steeds verbonden. Zaadvaste rassen moet je onderhouden anders gaan ze achteruit in kwaliteit. Uit het uienzaad telen wij de moederbollen en selecteren die op vorm en kwaliteit.

Jos Jeuken en Ellen Krul

In droge en warme streken in Duitsland en Frankrijk worden deze moederbollen door andere boeren afgebloeid voor zaadvermeerdering.”

Waarnemen

Veredelen is het waarnemen van planten, aldus Jos: “Als veredelaar verdiep ik mij in de eigenheid van de plant. Ik leef mij in: hoe wil de plant er uitzien? Welke vorm en kleur past uit zichzelf bij het gewas? In het geval van de uien vind ik een goudgele kleur, dunne hals en hoge bolvorm passen. Daarnaast probeer ik de robuustheid te zien in het veld. Hoe gaat de uienplant om met mindere omstandigheden? Is de waslaag en worteling goed genoeg om bestand te zijn tegen droogte? Ik vind het leuk en belangrijk om het wezen van de plant waar te nemen, in hoeverre dat mogelijk is met mijn mensenogen. De veredeling van witte en rodekool is vijf jaar geleden op mijn pad gekomen, omdat er onvoldoende zaadvaste rassen van zijn. We zoeken naar een uniformere kool, die smaakvol en goed bewaarbaar is. Daarnaast biedt ons bedrijf ruimte aan de veredeling van zoete lupine. De veredeling wordt inhoudelijk uitgevoerd door veredelaar Edwin Nuijten en ik ondersteun het project als sparringpartner en voer ook de praktische werkzaamheden uit, zoals grondbewerking, het verzorgen en oogsten.”

Zoete lupine

De veredeling van lupine is een project waar het hart van zoon Joep sneller van gaat kloppen. “Ik ben daar enthousiast over”, zegt Joep. “Als het ons lukt om een zoete lupine te ontwikkelen, die goed groeit op de kalkrijke kleigrond van Flevoland, hebben